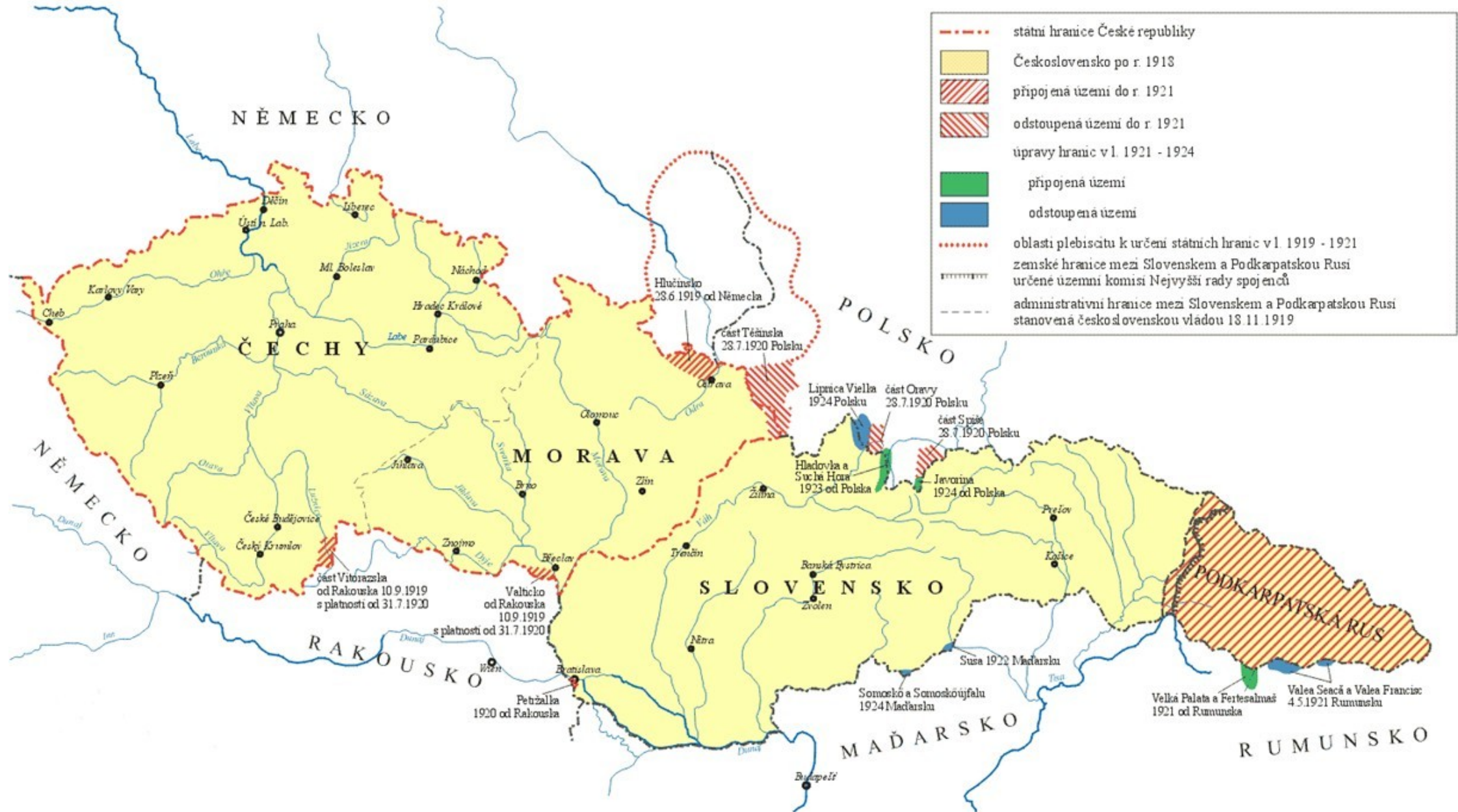

Demografické statistiky (sčítání lidu, etnicita, náboženství) v Československu v 1. polovině 20. století

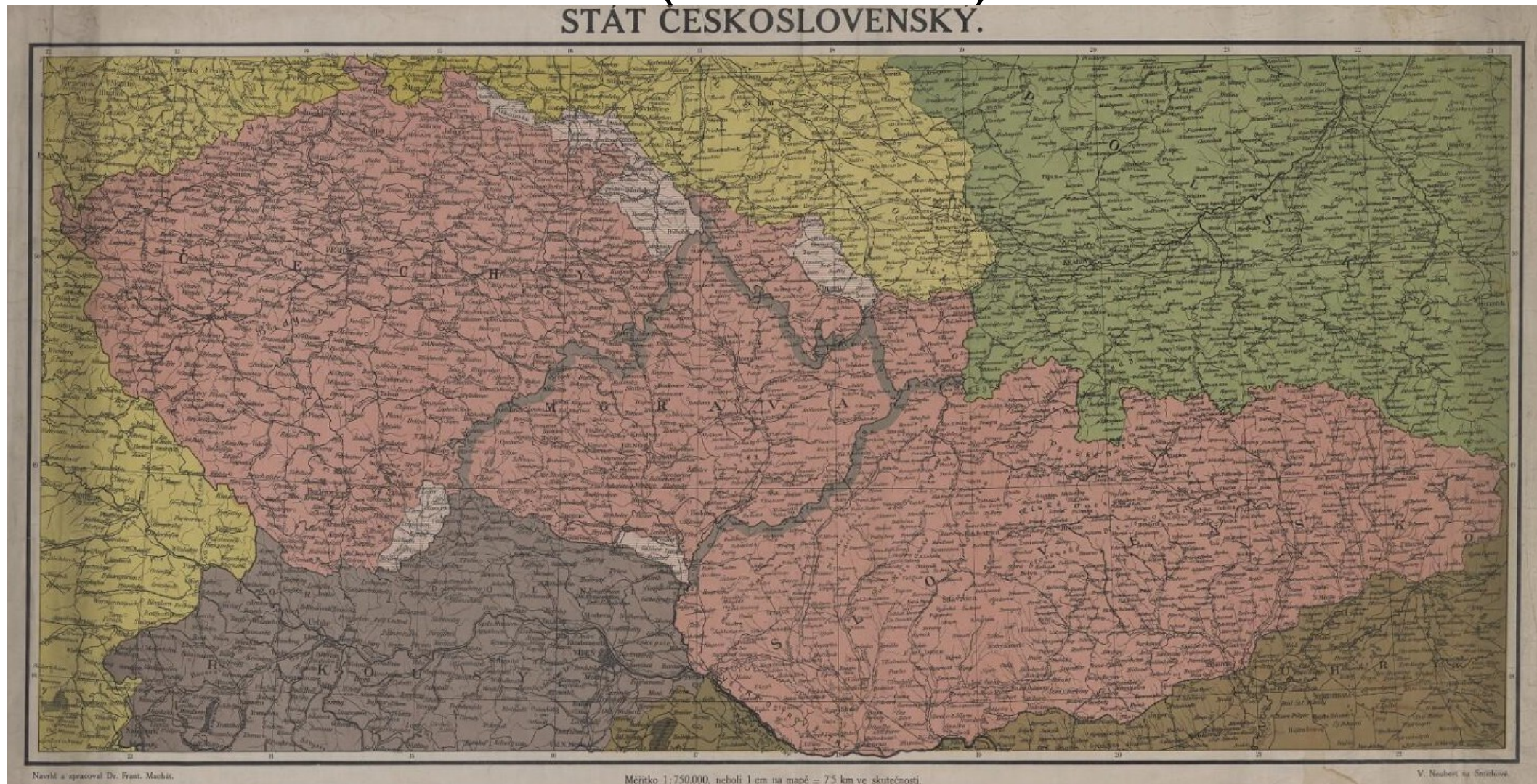
Jiří Němec
Historický ústav FF MU

Vznik československého státního území (1918-1921/21)

Představa středoškolského profesora a autora zeměpisných atlasů dr. Františka Macháta o území československém státu (1918-1920)

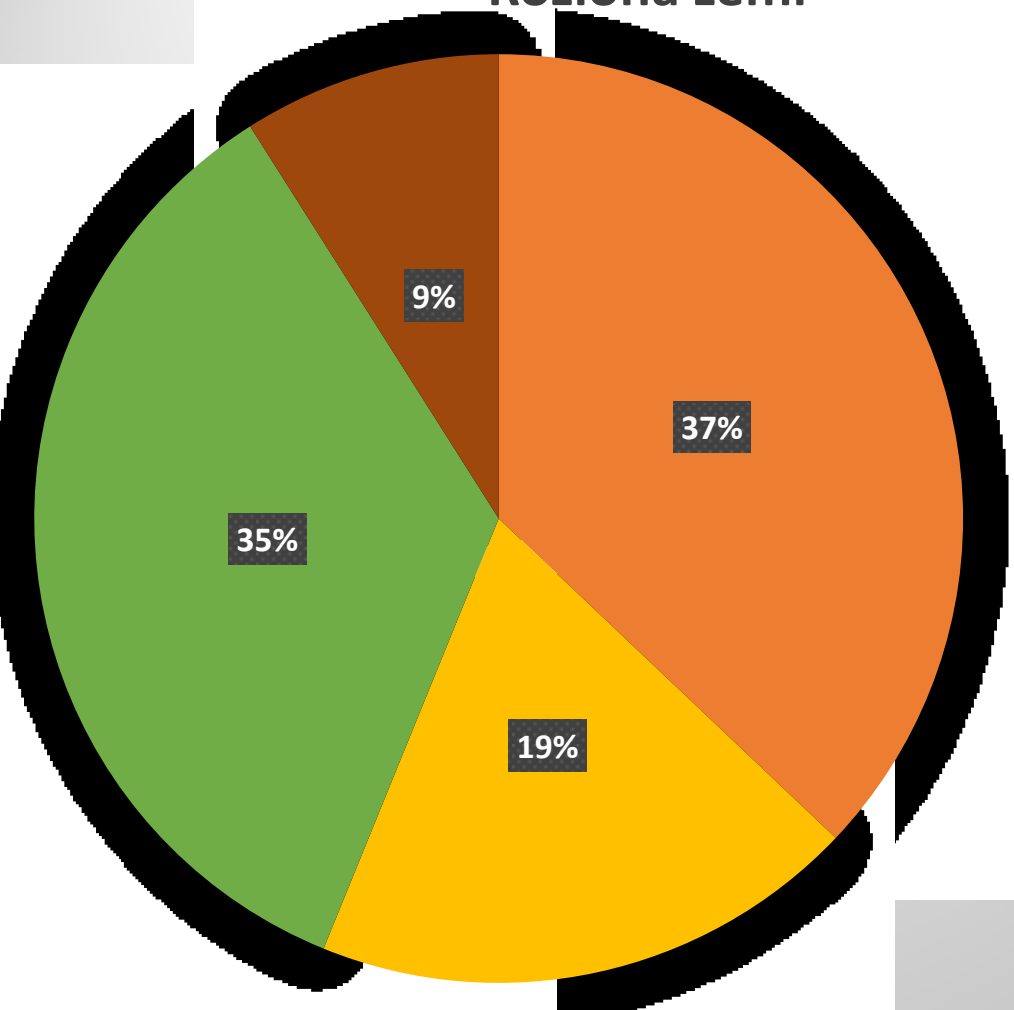

Počet obyvatelstva v Československu 1918-1938

(Statistická příručka Republiky československé. Praha 1932)

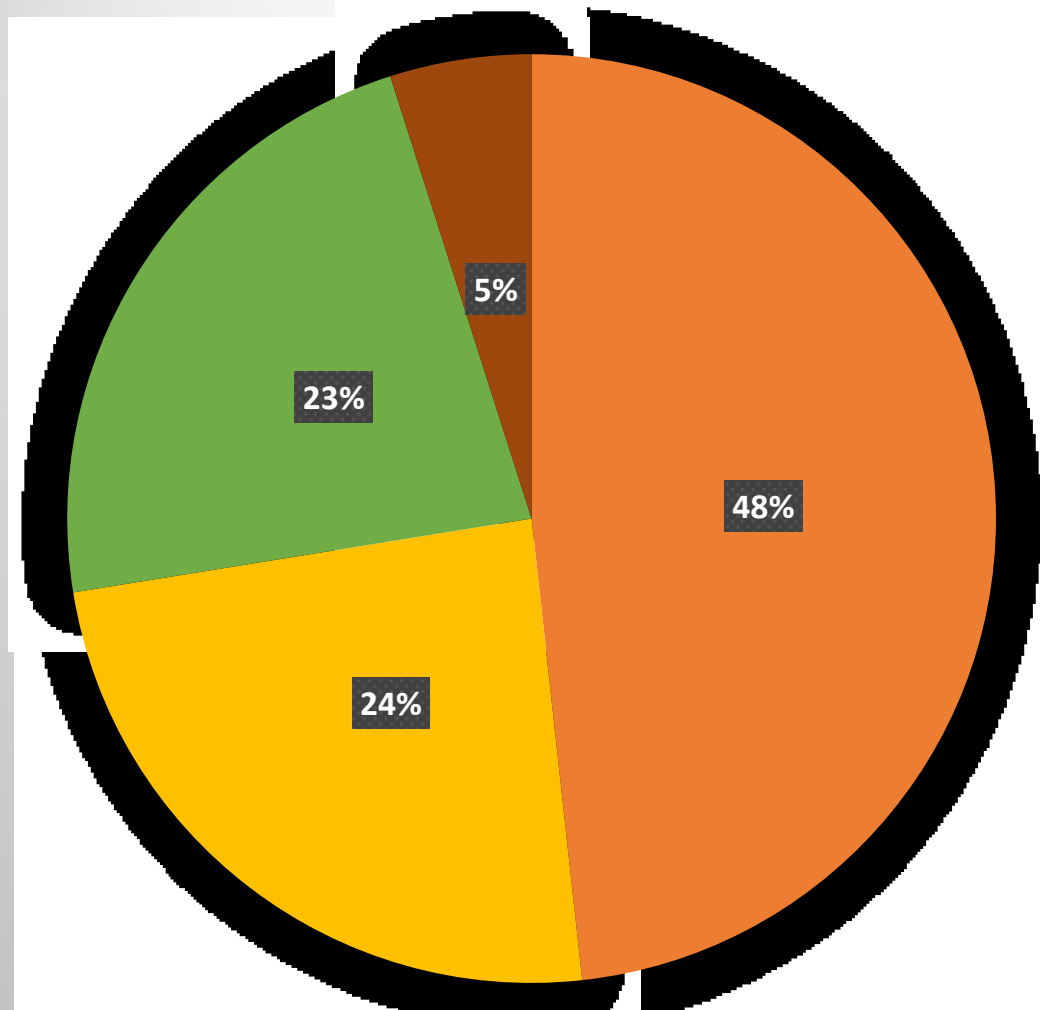
	rozloha v km ²	1921	1930
Republika československá	140 446	13 612 424	14 726 158
Čechy	52 065	6 670 610	7 106 766
Morava a Slezsko	26 803	3 338 977	3 563 157
Slovensko	48 950	2 998 244	3 330 885
Podkarpatská Rus	12 628	604 593	725 350

Rozloha zemí

- Čechy
- Morava a Slezsko
- Slovensko
- Podkarpatská Rus

1930: obyvatelé podle zemí

- Čechy
- Morava a Slezsko
- Slovensko
- Podkarpatská Rus

Správní uspořádání RČS

župní zřízení 1920-1928

21 žup: 9 Čechy, 5 Morava, 1 Slezsko, 6 Slovensko, Podkarpatská Rus
neustaveno vzhledem k autonomii (v českých zemích neuskutečněné)

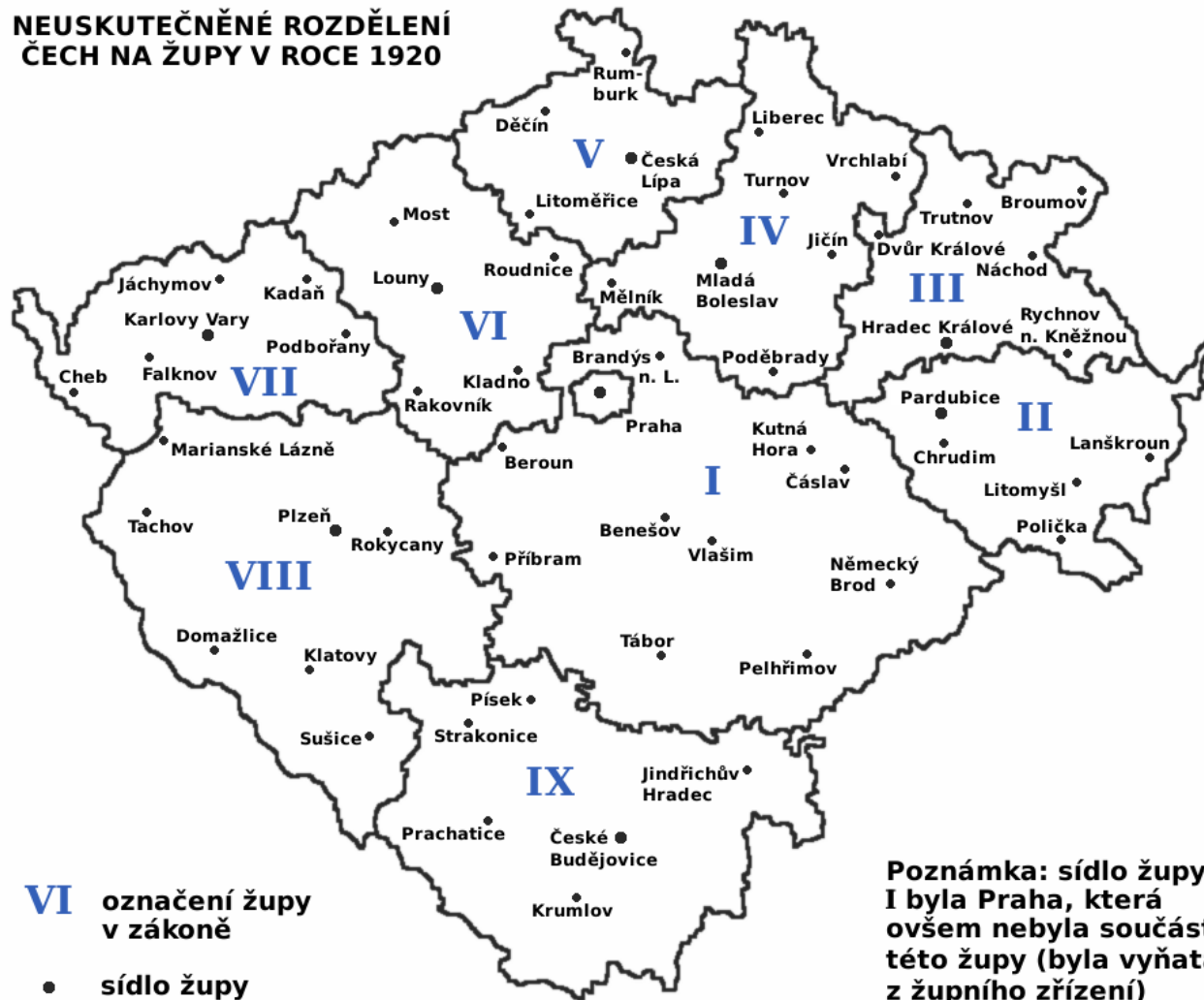
zemské zřízení 1928-1938 (čtyři země)

ČESKOSLOVENSKO 1928-1938

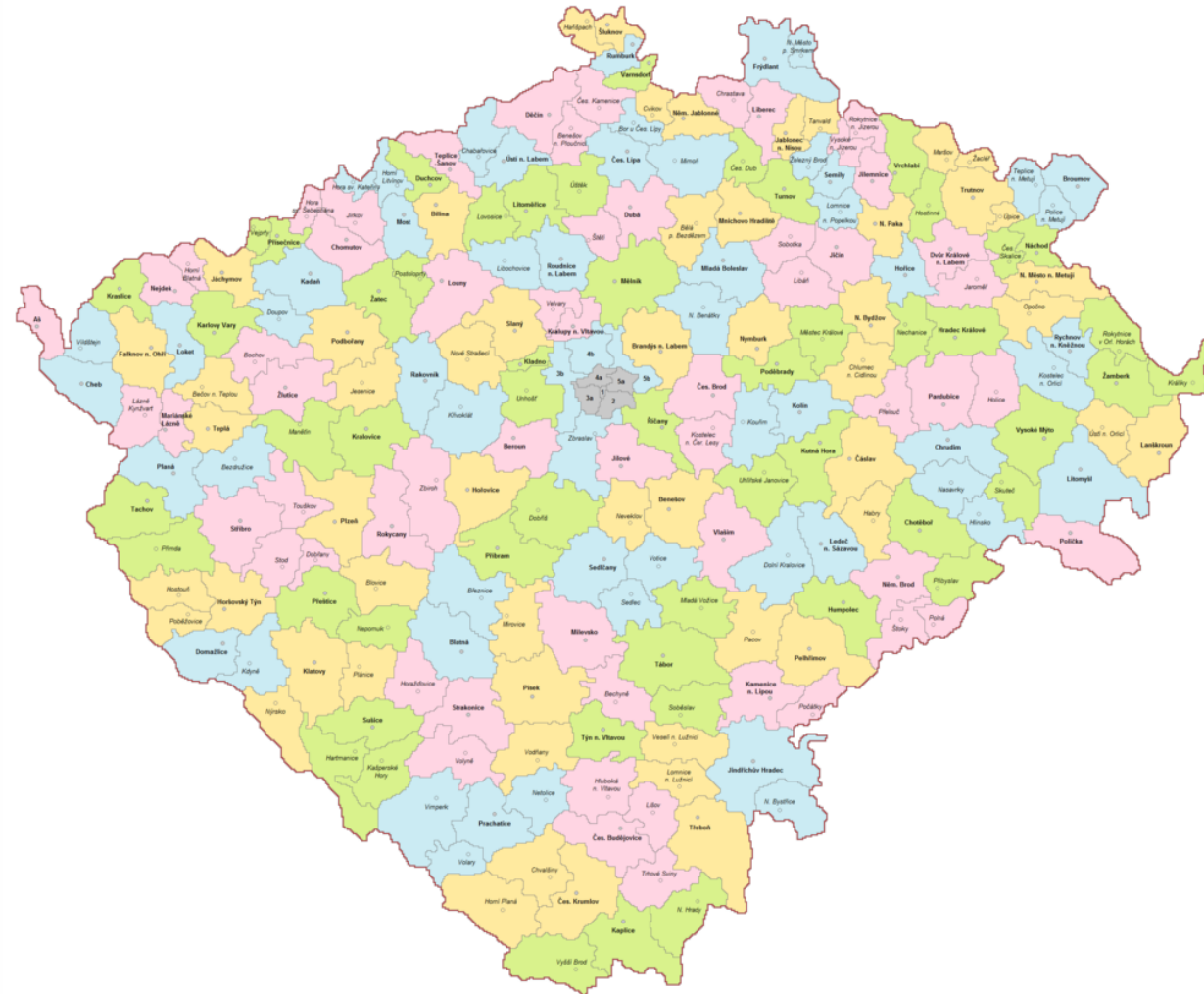

Příklad neuskutečněného župního zřízení v Čechách a srovnání se stavem v roce 1938 (politické okresy)

NEUSKUTEČNĚNÉ ROZDĚLENÍ
ČECH NA ŽUPY V ROCE 1920

Poznámka: sídlo župy I byla Praha, která ovšem nebyla součástí této župy (byla vyňata z župního zřízení)

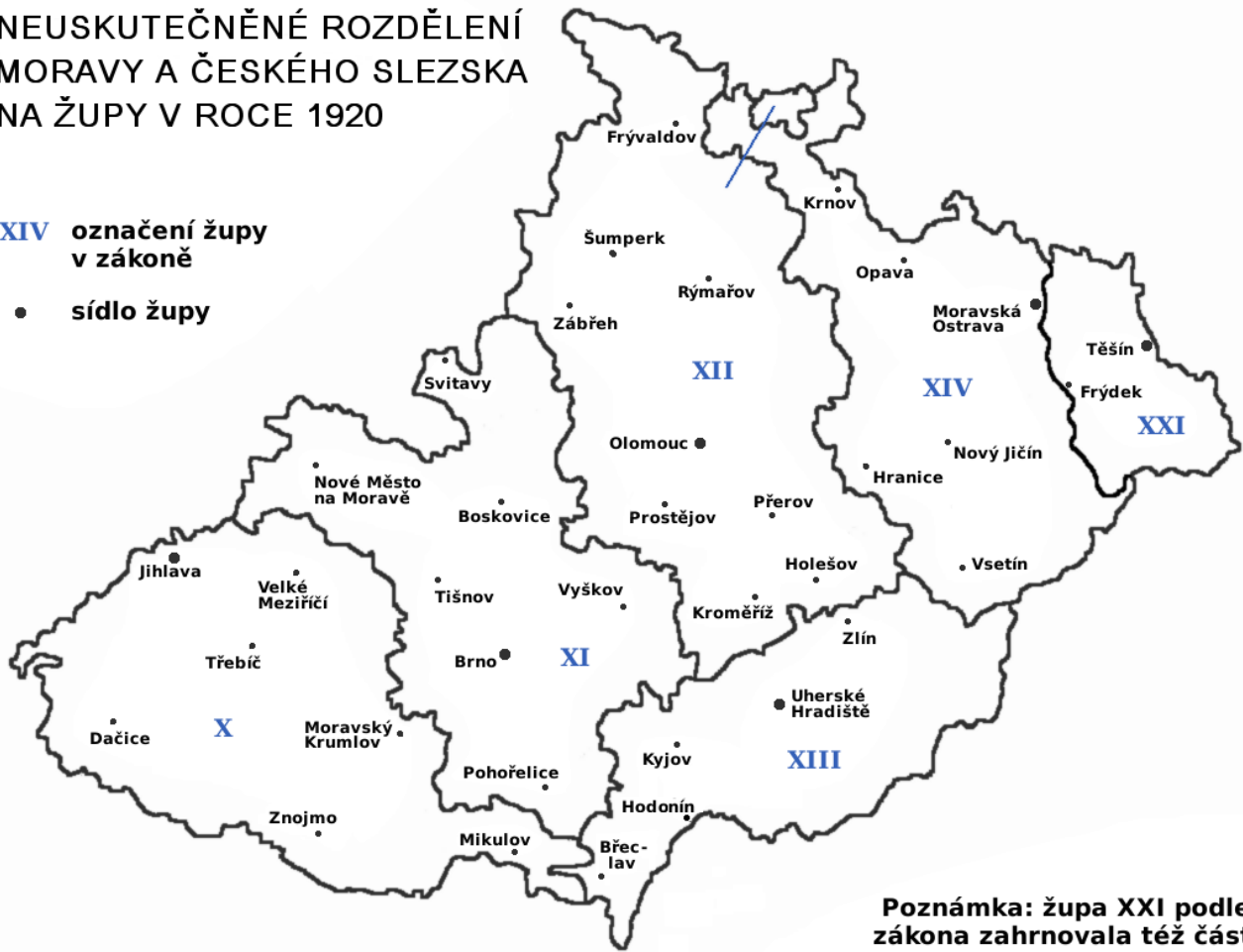

Příklad neuskutečněného župního zřízení na Moravě a ve Slezsku a srovnání se stavem v roce 1938 (politické okresy)

NEUSKUTEČNĚNÉ ROZDĚLENÍ MORAVY A ČESKÉHO SLEZSKA NA ŽUPY V ROCE 1920

XIV označení župy v zákoně

- sídlo župy

Poznámka: župa XXI podle zákona zahrnovala též část Těšínska později připadlou Polsku.

ZEMĚ MORAVSKOSLEZSKÁ
SPRÁVNÍ ROZDĚLENÍ NA POLITICKÉ OKRESY
STAV 1938

- sídlo politického okresu
- ostatní obce

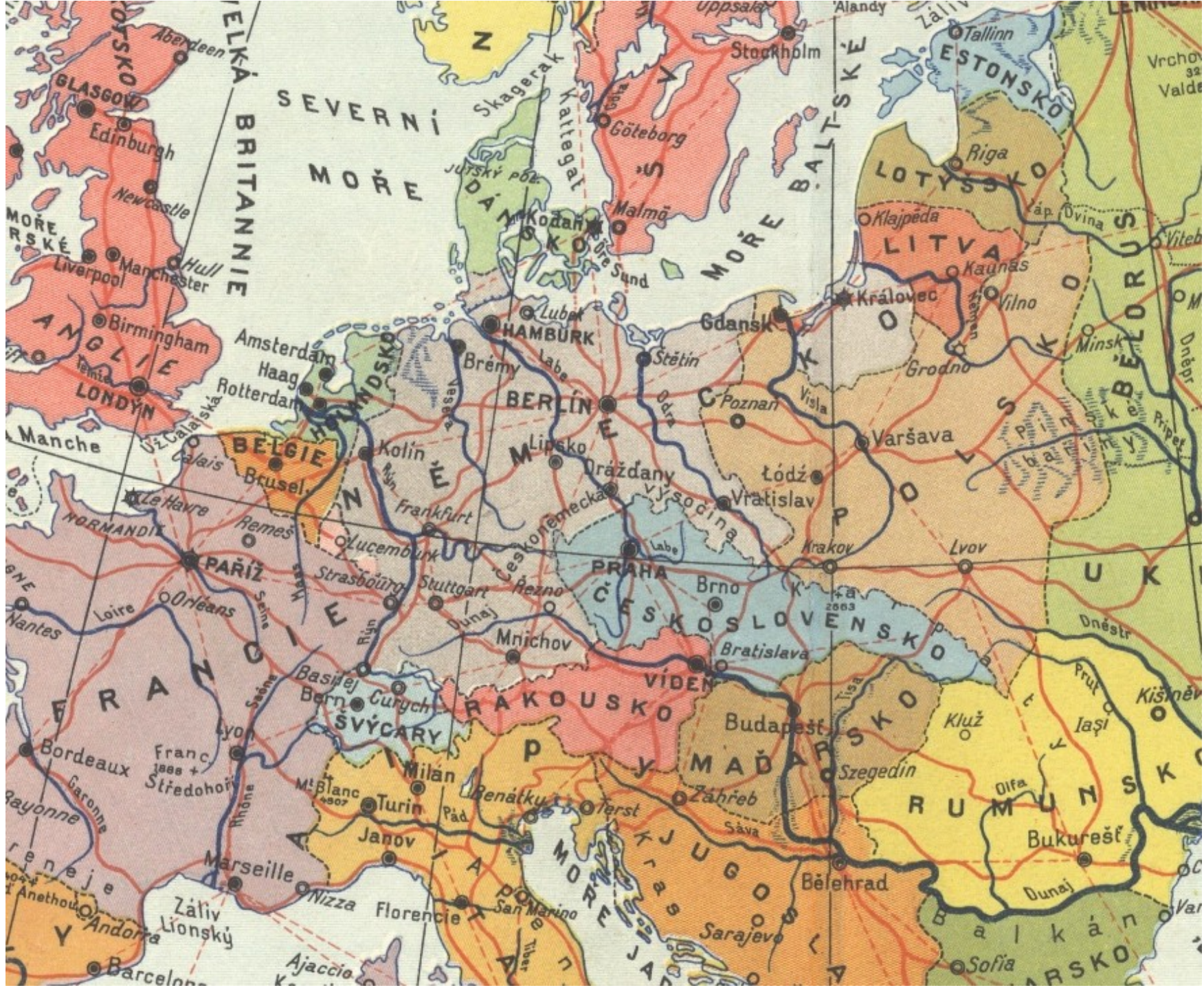

Dekoratív ní šátek (1938)

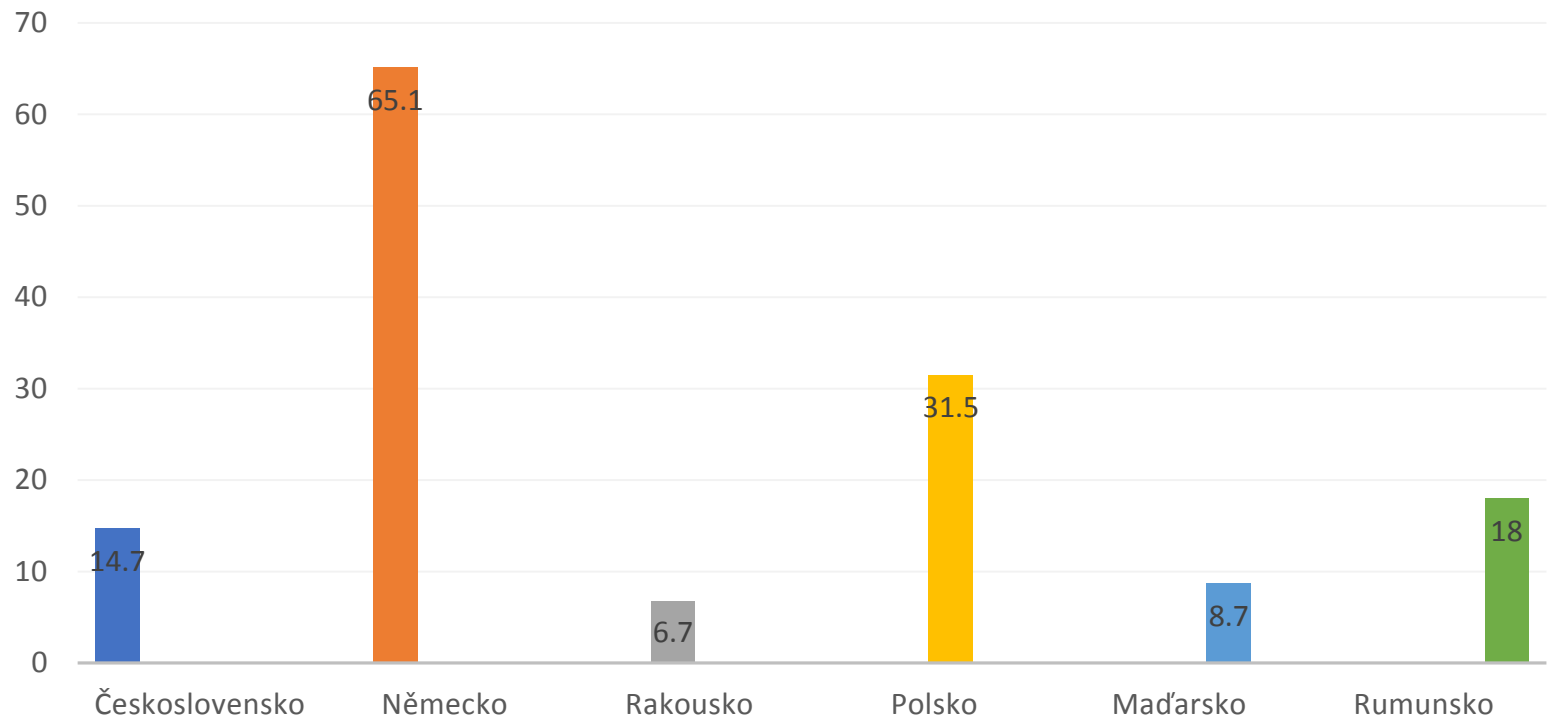
Památník
E. Beneše
Sezimovo
Ústí

RČS
a
sousedé
(1930)

Republika Československá a sousedé Počet obyvatel (1930)

	1930 (v mil.)
Československo	14,7
Německo	65,1
Rakousko	6,7
Polsko	31,5
Maďarsko	8,7
Rumunsko	18,0

Deset největších měst RČS

		1930 (v tis.)
1.	Hlavní město Praha	838
2.	Zemské hlavní město Brno	264
3.	Aglomerace ostravská (Moravský Ostrava + Slezská Ostrava)	175
4.	Bratislava (aglomerace)	124 (143)
5.	Plzeň (aglomerace)	114 (121)
6.	Liberec (aglomerace)	39 (72)
7.	Košice	70
8.	Olomouc	66
9.	Ústí nad Labem (aglomerace)	44 (63)
10.	České Budějovice (aglomerace)	44 (56)

Velká města na Slovensku a v Podkarpatské Rusi

	1930 (v tis.)
Užhorod (aglomerace)	27 (33)
Mukačevo (aglomerace)	26 (29)
Trnava	24
Nové Zámky	22
Prešov	22
Nitra	21

Národnostní statistika

Jak nejlépe zjistit, jak jsou početné jednotlivé národy rakouského císaře?

Je národnost objektivní faktor nebo subjektivní?

*Od roku 1880 se během sčítání lidu v Rakousku-Uhersku uváděla **obcovací řeč**. Šlo o takový jazyk, kterou občan používal při běžné komunikaci na veřejnosti. Podle toho se usuzovalo na příslušnost k určité národnosti.*

V národnostně smíšených oblastech ale člověk užíval ke komunikaci nikoliv svůj mateřský jazyk, ale spíše jazyk většiny a veřejných úřadů. Statistika proto není přesná. Určitý obraz o národnostních poměrech dává.

*Teprve v republice byla od prvního sčítání po Velké válce v roce 1920 zvolena **mateřská řeč**. Byla považována za objektivní vnější kritérium kmenové, tedy národnostní příslušnosti. Ovšem u smíšených rodin, rodin národnostně nevyhraněných a u židovské národnosti problém přetrvával. Národnost jako výraz subjektivní volby je ve statistice záležitostí relativně nedávnou*

Židé ve středovýchodní Evropě (1900)

--- International boundaries, 1900

--- Boundaries of kingdoms

--- Provincial boundaries

Density of Jewish population

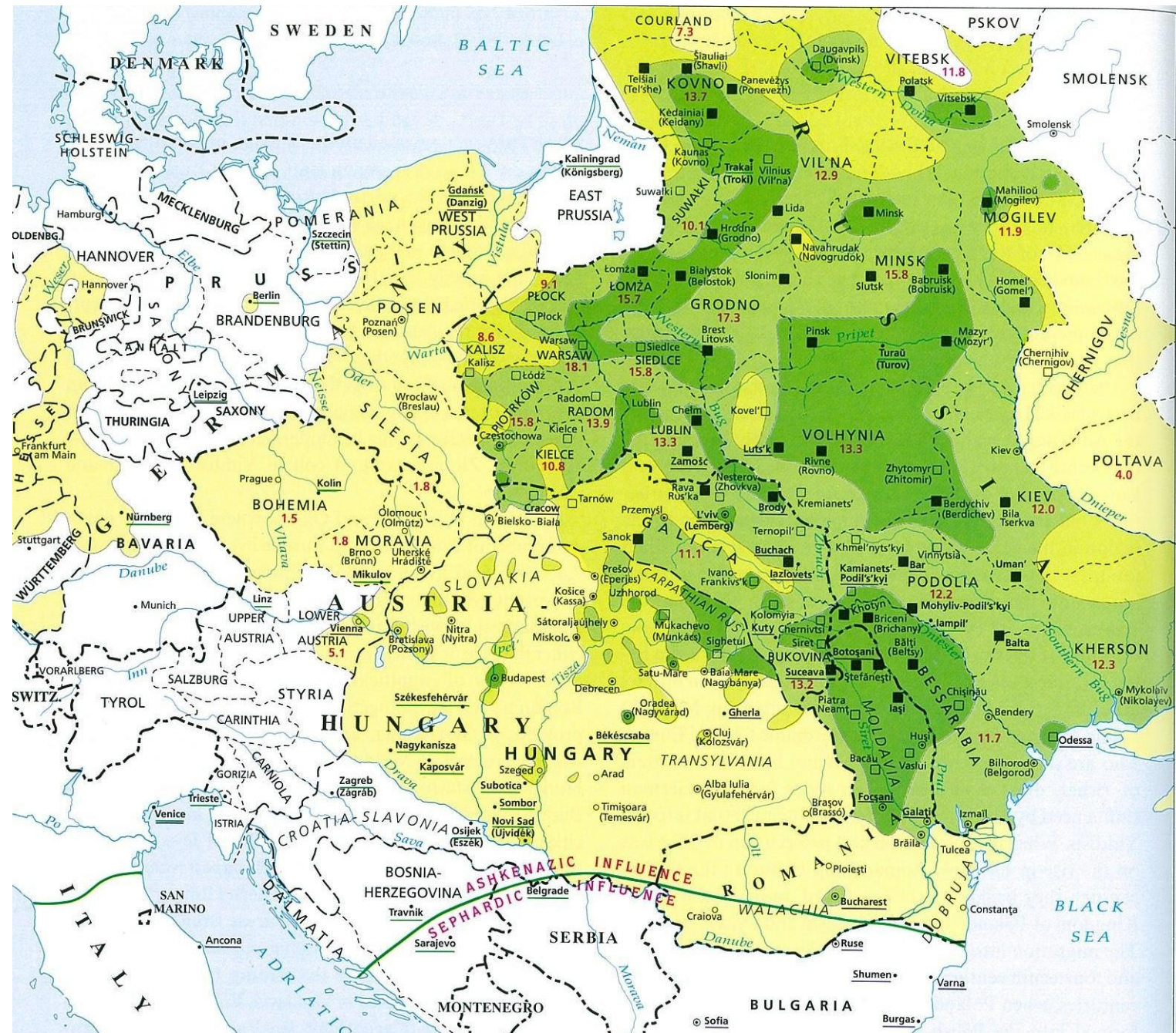
Percent of Jews in towns and cities

5.1 Percent of Jews in Austrian and Russian provinces

Sarajevo Other important Jewish communities

Plovdiv Historically important Armenian communities

Jazykově-etnické poměry ve střední Evropě poč. 20. století

Kdo jsou Češi?

Podle učebnice občanské nauky pro česká gymnázia přibližně z roku 1910 jsou Češi západoslovanský národ, který má tři nářečí – české, moravské a slovenské!

Školní atlas z roku 1901 ovšem jasně odlišoval Čechy od Slováků.

č. 52.

RAKOUSKO - UHERSKO, MAPA NÁRODOPISNÁ.

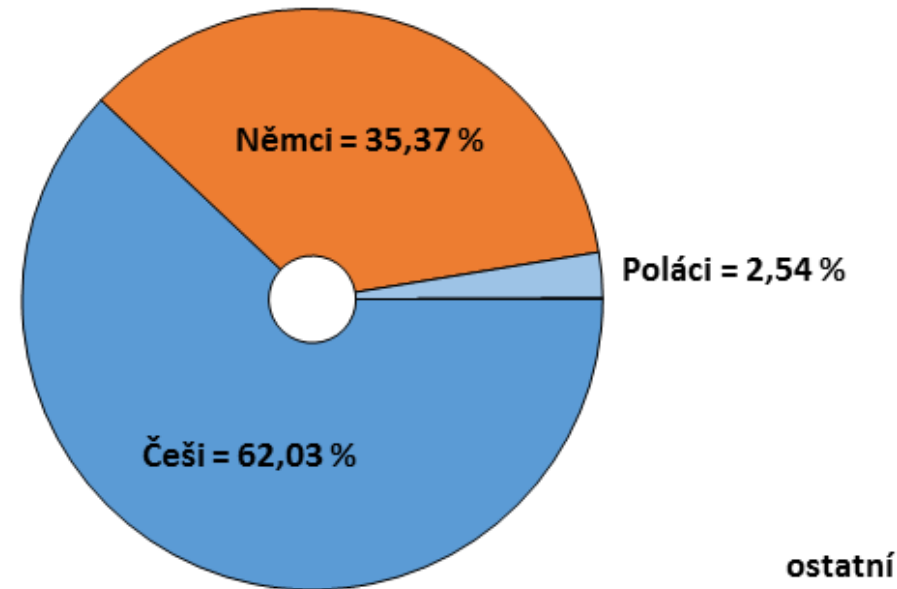
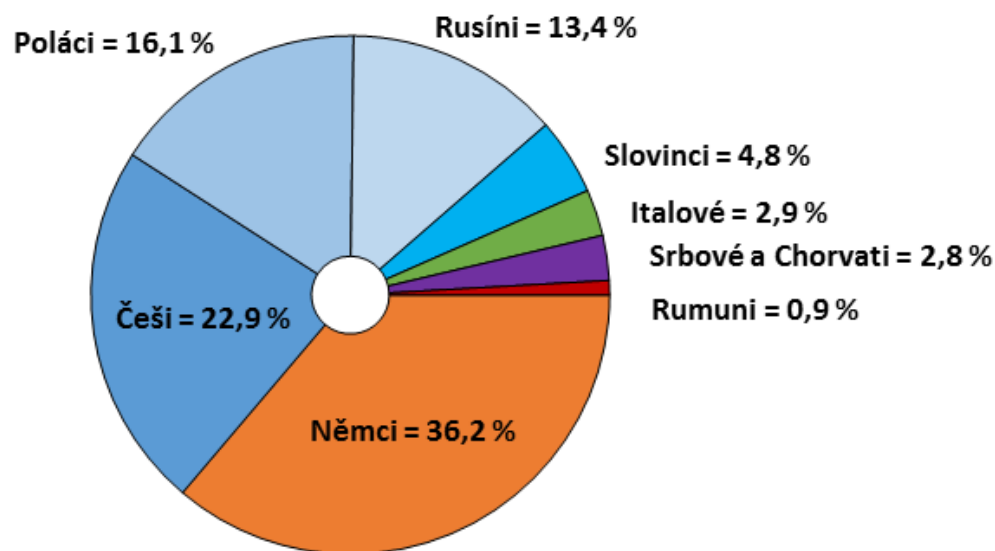

Národnostní složení předlitavské (rakouské) části Rakouska-Uherska

Země koruny české

České království
Moravské markrabství
Slezské vévodství

Rakousy 1890

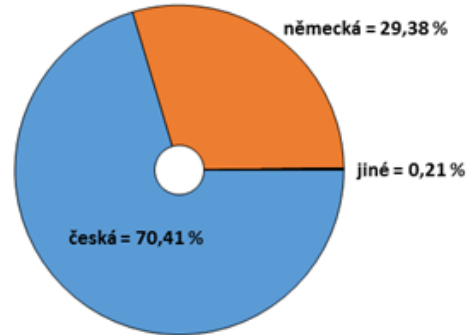
Celkem bylo v Předlitavsku 26,5 milionu obyvatel. Byla to země většinově slovanská?

Porovnání česko-německého osídlení v Čechách a na Moravě

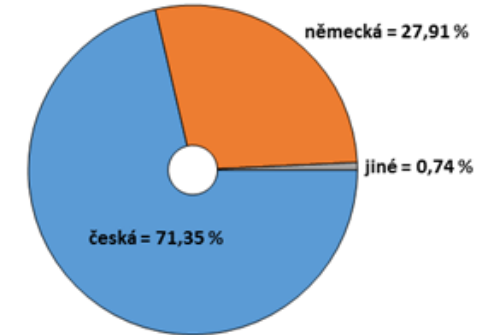
Čechy – kompaktní a relativně jasně ohraničená osídlení, přes hranice navazuje německé osídlení, tendence k oddělení, raději než k dohodě

Morava – velký stupeň smíšených oblastí, v českém osídlení uzavřené německé jazykové ostrovy, sklon k dvojjazyčnosti

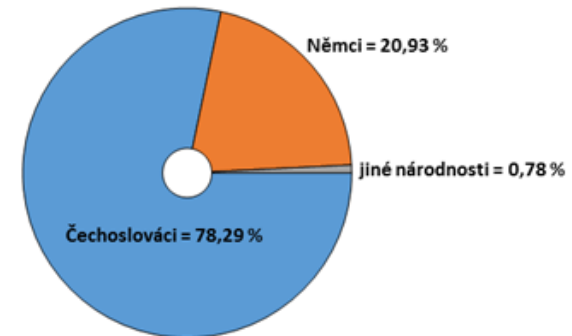
obcovací řeči na Moravě 1880

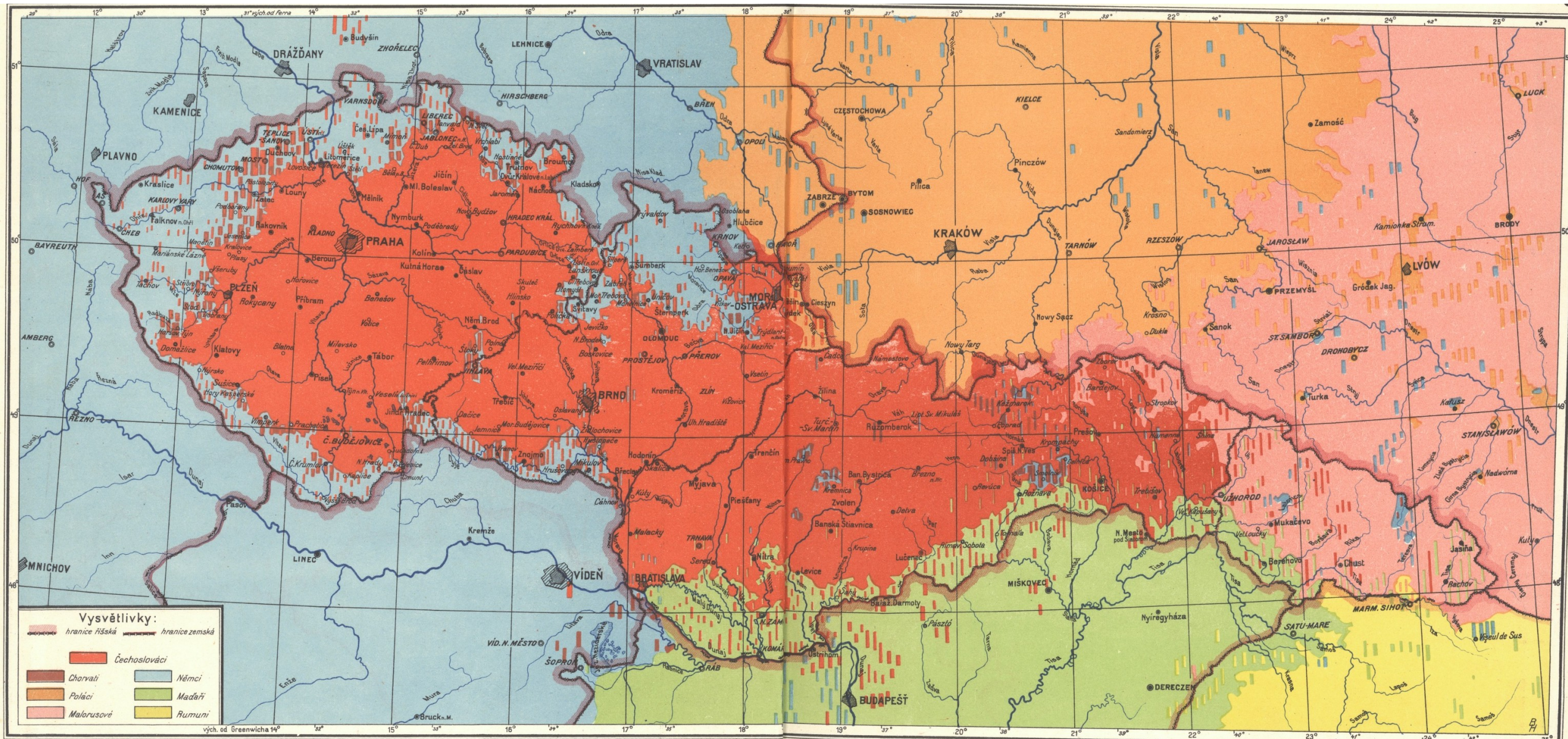
obcovací řeči na Moravě 1900

národnosti na Moravě 1920

Národnostní složení podle dobového školního atlasu z roku 1934

Národnostní složení RČS v letech 1921 a 1930

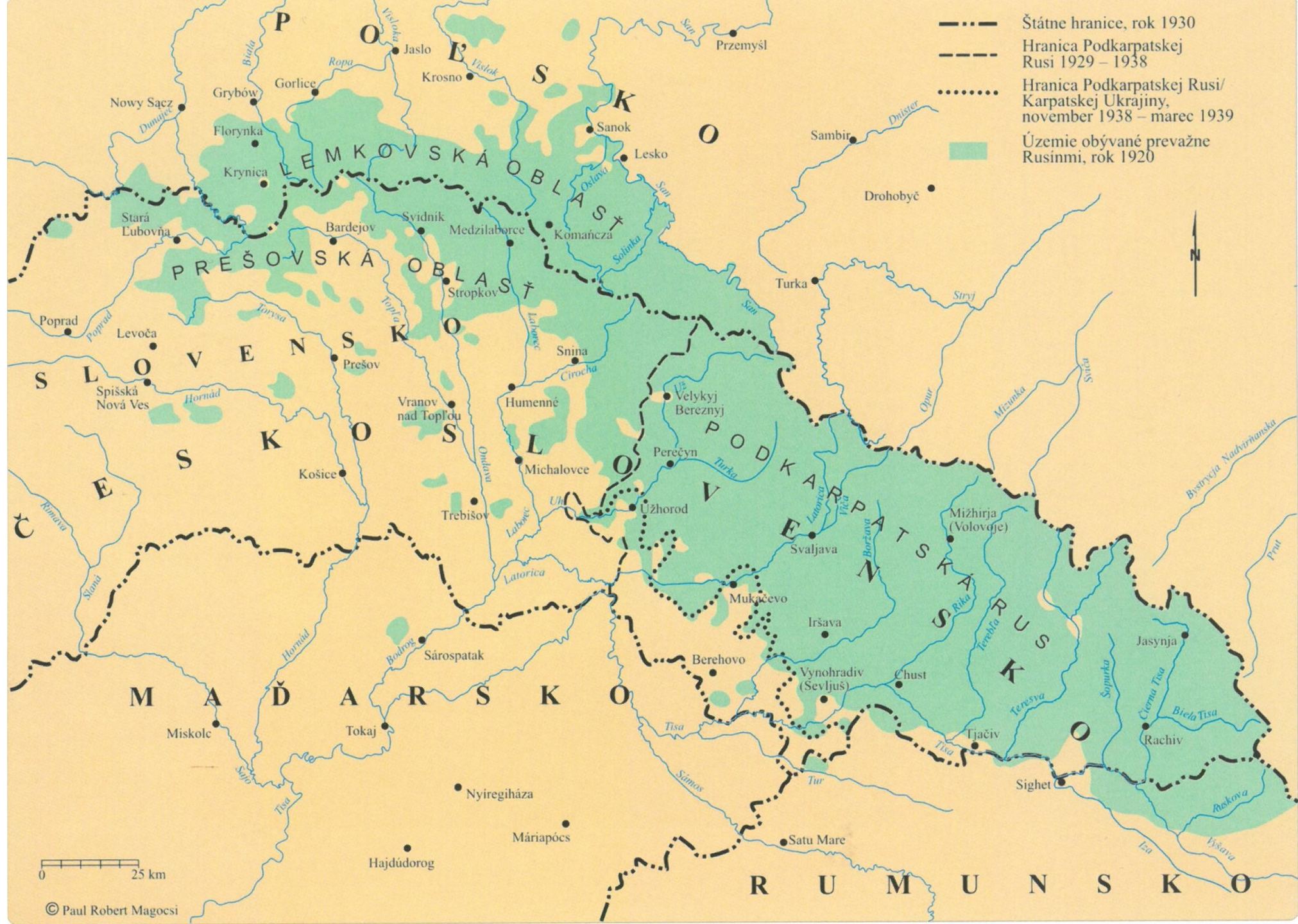
národnost	1921	%	1930	%
československá	8 760 937	65, 51	9 756 604	66, 24
německá	3 123 568	23, 36	3 318 445	22, 53
maďarská	745 431	5, 57	719 566	4, 89
rusínská a ukrajinská	461 849	3, 45	568 941	3, 86
polská	75 853	0, 57	100 322	0, 68
židovská	180 855	1, 35	204 779	1, 39
„cikánská“	-	-	32 857	0, 22
rumunská	-	-	14 170	0,10
jugoslávská	-	-	6026	0, 04
jiné a neurčené	25 871	0, 19	7823	0, 05

Poměr národnostního složení podle zemí

(pouze 1930, domácí i cizinci)

národnost	Čechy	Morava a Slezsko	Slovensko	Podkarpatská Rus
československá	66, 56	73, 41	71, 27	4, 76
německá	32, 72	23, 11	2, 86	1, 90
maďarská	0, 11	0, 09	17, 79	15, 96
rusínská a ukrajinská	0, 24	0, 16	4, 65	62, 17
Polská	0, 05	2, 50	0, 21	0, 08
Židovská	0, 22	0, 60	2, 18	13, 10
„cikánská“	0, 00	0, 01	0, 94	0, 20
Rumunská	0, 01	0, 01	0, 01	1, 76
Jugoslávská	0, 03	0, 07	0, 03	0, 03
jiné a neurčené	0, 06	0, 04	0, 06	0, 04

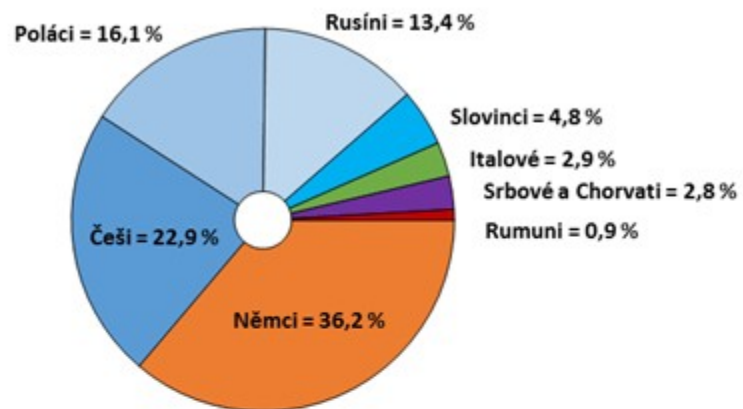
Rusínské osídlení 1919-1939

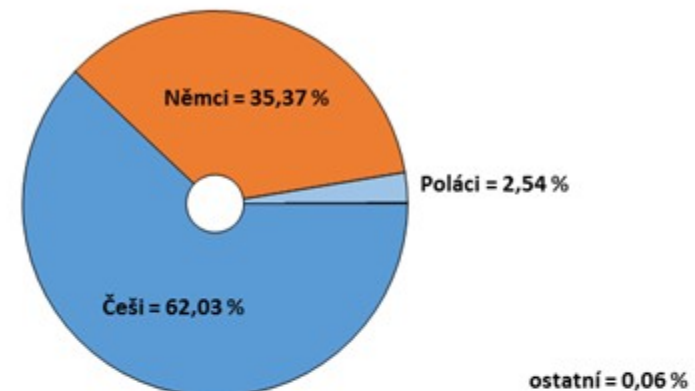
Srovnání Československa s habsburským Předlitavskem

(trochu jiná data, daná patrně tím, že jsou počítáni všichni přítomní – domácí i cizinci)

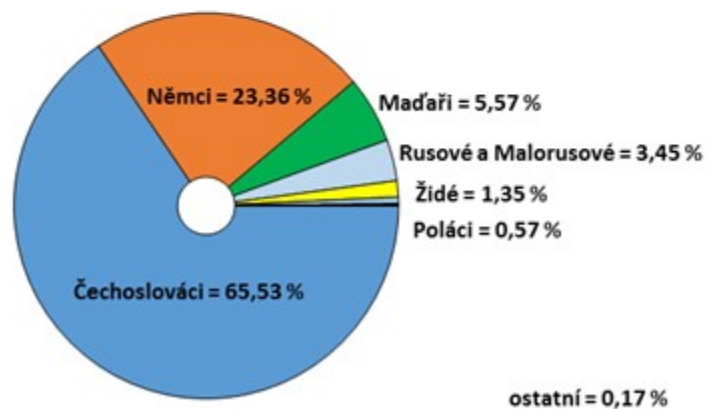
Rakousy 1890

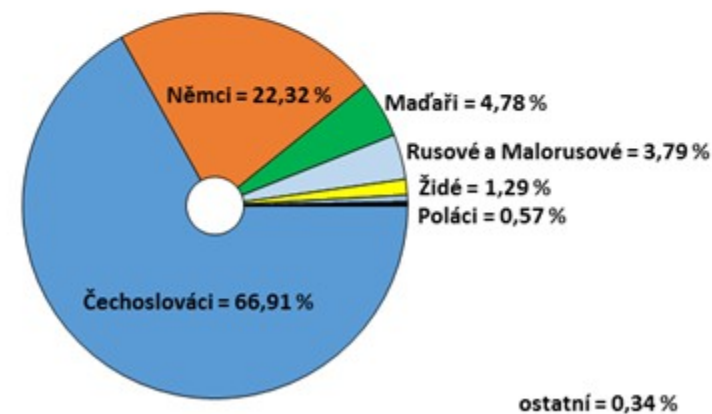
Země koruny české 1900

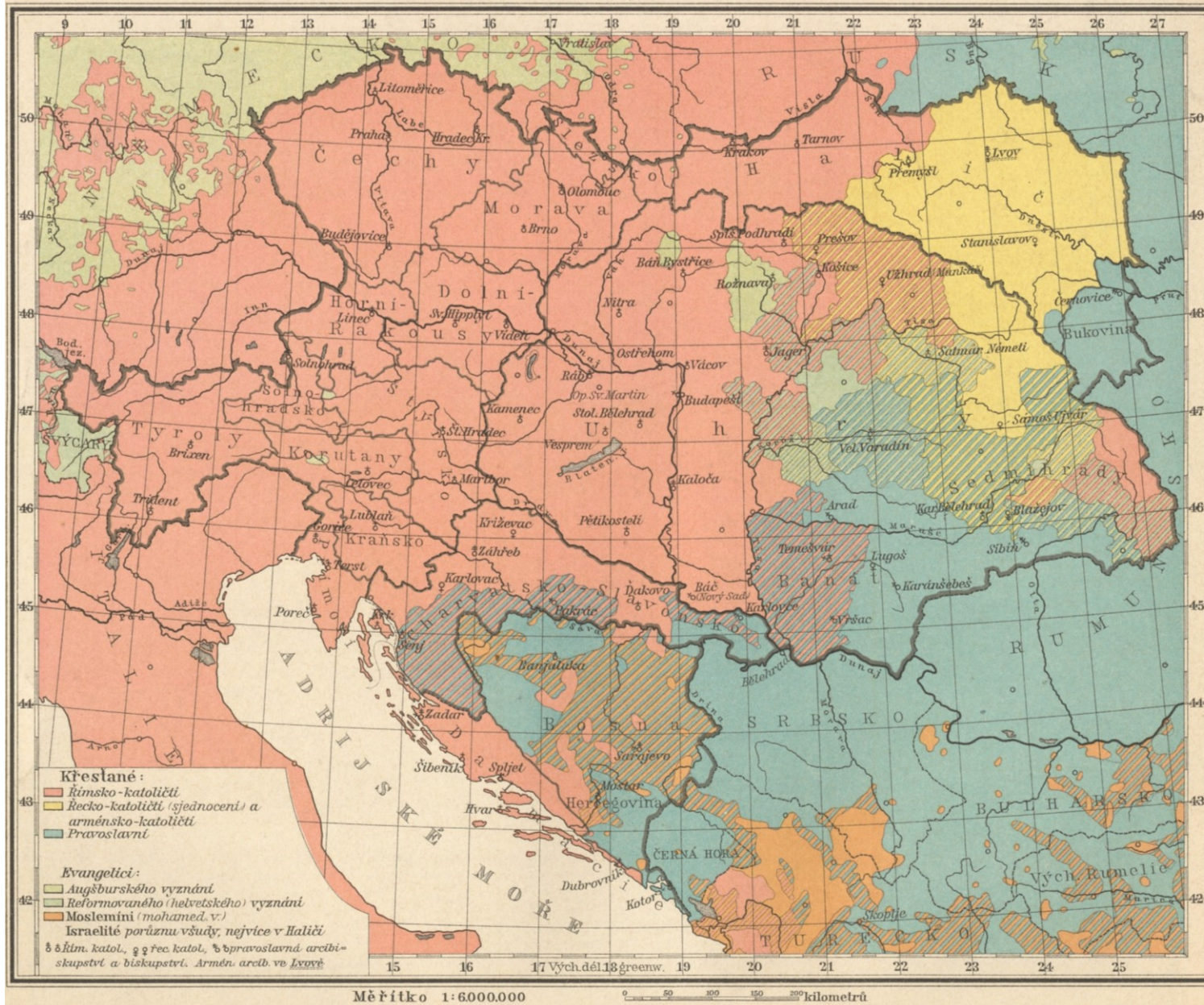
Československo 1920

Československo 1930

Náboženské poměry v R-U podle školního atlasu 1901

Obyvatelstvo podle náboženství v r. 1930.

	řím.-kat.	řec.-kat.	evang.	českosl.	pravosl.	žid.	jiného a neudaného	bez vyzn.
Čechy	5,316.448	8.004	325.235	618.305	14.721	76.301	22.446	727.916
Moravskoslezsko	3,061.631	4.145	174.450	161.367	9.767	41.250	7.521	104.879
Slovensko	2,384.355	213.725	555.900	11.495	9.076	136.737	1.615	16.890
Podkarpatská Rus	69.262	359.167	74.173	2.218	112.034	102.542	1.008	4.953
Československo	10,831.696	585.041	1,129.758	793.385	145.598	356.830	32.590 ²	854.638

Československo 1918 - 1938

Základní otázka existence republiky:
**Jak vytvořit liberálně demokratickou
republiku s tak silnými
národnostními menšinami?**

1918/1919: Katalyzátor proměny
kolektivních identit.

Identita národa československého versus Češi a Slováci

Českoslovenští Němci versus sudetští Němci?